

بررسی نیازهای آموزشی اولیای دانش آموزان دوره ابتدایی در زمینه مسایل تربیتی فرزندان جهت آموزش خانواده

سید صادق نبوی^۱، علی اسماعیلی^۲

تاریخ وصول: ۹۴/۶/۴

تاریخ پذیرش: ۹۴/۱۰/۱۹

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی و تعیین نیازهای آموزشی اولیای دانش آموزان دوره ابتدایی در زمینه مسایل تربیتی فرزندان صورت گرفت. با توجه به ماهیت موضوع و اهداف پژوهش روش پژوهش غیرآزمایشی و از نوع پیمایشی بوده است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه مدیران و مدرسین دوره‌های آموزش خانواده و همچنین اولیای دانش آموزان مدارس ابتدایی تابعه اداره کل آموزش و پرورش شهرستان‌های استان تهران بودند که نمونه‌ای به تعداد ۳۱۰ نفر از اولیای دانش آموزان، ۲۴ نفر مدرس دوره و ۲۸ نفر مدیر دوره با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای از مناطق شهرستان‌های تهران انتخاب شدند. به منظور جمع‌آوری داده‌های این پژوهش از پرسشنامه محقق‌ساخته و فرم‌های مصاحبه استفاده به عمل آمد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی (درصد، فراوانی، میانگین) و آمار استنباطی (آزمون کلموگروف-اسمیرنوف و آزمون t) استفاده گردید. نتایج تجزیه و تحلیل آماری نشان داد که مقدار t در سطح $P < 0/01$ معنادار بود. نتایج پژوهش نشان داد که از نظر اولیای دانش آموزان، مدیران و مدرسین دوره‌ها، محتوای آموزشی دوره‌های آموزش خانواده تا اندازه زیادی با نیازهای آموزشی اولیای دانش آموزان دوره ابتدایی در زمینه مسایل تربیتی فرزندان انطباق و هماهنگی داشته است و همچنین محتوای آموزشی دوره‌های آموزش خانواده همه نیازهای آموزشی والدین را در بر نمی‌گرفت. نیازهای دیگر آموزشی والدین دانش آموزان دوره ابتدایی عبارت بودند از: نحوه ارتباط والدین با کودکان، آشنایی با کتاب‌های مناسب کودکان، شناخت نیازهای جسمانی و روانی کودک و چگونگی تامین آنها، چگونگی تامین سلامت جسمانی و روانی کودکان، اصول تغذیه کودکان. با توجه به اینکه محتوای آموزشی دوره‌های آموزش خانواده همه نیازهای والدین را در بر نمی‌گرفت، لازم است که مدرسان آموزش خانواده

۱. مربی گروه علوم تربیتی، پردیس شهید مفتح، دانشگاه فرهنگیان استان تهران، (نویسنده مسئول):

sadegh.nabavi@yahoo.com

۲. استادیار روان‌شناسی ورزشی دانشگاه علامه طباطبائی، تهران

علاوه بر آموزش سرفصل‌های مصوب، طبق یک نظرخواهی در ابتدای دوره، نیازهای دیگر والدین را نیز شناسایی نموده و بر آن اساس برنامه آموزش خود را تنظیم و ارایه نمایند.

واژگان کلیدی: نیاز آموزشی، مسایل تربیتی، آموزش خانواده

مقدمه

کارکرد خانواده جنبه مهم محیط خانواده محسوب می‌شود که سلامت جسمانی، اجتماعی و عاطفی فرزندان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. آنچه در درون خانواده اتفاق می‌افتد عاملی اساسی در ایجاد انعطاف‌پذیری و کاهش خطرات احتمالی مرتبط با رخدادهای ناگوار و شرایط نامناسب می‌باشد. محیط‌های خانوادگی کارآمد، فرزندان را قادر می‌سازد تا یاد بگیرند و پیشرفت کنند، در حالی که محیط‌های خانوادگی ناکارآمد برای بسیاری از ابعاد رشد فرزندان و انتقال آنها به دوره بزرگسالی می‌تواند آسیب‌زا باشد (سیلبرن و همکاران، ۲۰۰۶).

«آموزش خانواده یعنی به کارگیری سیستماتیک دانش‌ها، مهارت‌ها، نگرش‌ها و ارزش‌هایی که به رشد و شکوفایی انسان‌ها در ایفای نقش خود به عنوان عضو خانواده، در هر مرحله از دوران زندگی خانوادگی، می‌انجامد، در عین حال که خانواده خود مربی اصلی زندگی خانوادگی است، زیرا بیشتر نگرش‌ها، ارزش‌ها، احساسات و الگوهای زندگی در خانه و خیلی قبل از آموزش رسمی آموخته می‌شود. به این دلیل آموزش خانواده یک فرایند دائمی (تمام عمر) است» (نوابی‌نژاد، ۱۳۸۵).

در خانواده والدین در موضعی هستند که می‌توانند به گونه‌ای رفتار کنند که نتیجه آن هدایت رفتار کودک باشد. بنابراین هنگامی که کودک رفتار نامطلوب در منزل نشان می‌دهد، دلیل آن می‌تواند واکنش‌های نامناسب یا ناهمسان والدین باشد. در واقع والدین ممکن است نادانسته رفتار نامناسب فرزند خود را تقویت کنند. از این رو اصلاح رفتاری والدین، پیش‌نیازی است بر اصلاح رفتاری کودک، که ضرورت آموزش والدین را ایجاد می‌کند. دلیل دیگر برای آموزش اولیاء به جای کار با کودک این است که والدین بیشترین وقت خود را با فرزند خود سپری می‌کنند، از این رو تأثیر رفتار والدین روی رفتار کودک به مراتب بیشتر از تأثیر روابط درمانگر بر کودک است، که البته این امر درباره

مربیان و معلمان مدارس نیز صدق می‌کند. یکی از هدف‌های مهم آموزش اولیاء ایجاد تغییرات مناسب در رفتار آنها در زمینه ارتباط اولیاء با فرزندانشان می‌باشد. اکثر تظاهرات عاطفی را فرزند از والدین فرا می‌گیرد. الگوهای متفاوت در رفتار والدین، به واکنش‌ها و عکس‌العمل‌های مختلف فرزندان که گاه سازگارانه و گاه ناسازگارانه است می‌انجامد. در آموزش اولیاء عقیده اصلی بر آن است که والدین در هر سنی می‌توانند فراگیرند و به توسعه مهارت‌های خود پردازند (عصاره و نصری، ۱۳۸۴).

در جوامع امروزی شاهد شکل‌گیری محدودیت‌های جدید برای والدین و فرزندان آنها هستیم، آنها در حال از دست دادن حمایت سنتی جامعه هستند و خانواده‌های گسترده جای خود را به خانواده‌های هسته‌ای داده‌اند. از این‌رو والدین فشار زیادی را برای آماده کردن زودهنگام فرزندانشان به منظور قبول مسئولیت و تکالیف مهم‌تر احساس می‌کنند. لذا آنها در جستجوی کسب اطلاعات جدید در زمینه شیوه‌های فرزندپروری هستند و شکل‌گیری برنامه‌های متعدد آموزش خانواده حاصل این شرایط است (طالب‌زاده نوبریان، ۱۳۸۵؛ به نقل از پیرزاد و بختیاری، ۱۳۹۰).

نوابی‌نژاد (۱۳۸۵) بیان می‌کند که عواملی نظیر ورود تکنولوژی به کشورهای جهان سوم و ایجاد تحولات سریع اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و ارزشی در جوامع در حال توسعه و فشارهای فرهنگی غرب اقتضا می‌کند تا پدران و مادران با دستاوردهای جدید تعلیم و تربیت آشنا شوند و با به‌کارگیری روش‌های تربیتی صحیح و با حفظ ارزش‌های فرهنگی و اعتقادی جامعه به پرورش فرزندان خود اهتمام ورزند. همچنین اغلب افراد، والدین را به خاطر کودکان و نوجوانان شرور و ناآرام و ناموفق، که هم برای خودشان و هم برای مدرسه و جامعه مشکلاتی به‌وجود می‌آورند، مورد سرزنش قرار می‌دهند و برای این‌گونه والدین گذراندن دوره‌های آموزش خانواده کمک مؤثری خواهد نمود.

در طول زندگی شرایط و موقعیت‌هایی برای خانواده‌ها به‌وجود می‌آید که برخورد متناسب با چنین موقعیت‌هایی مستلزم آشنایی و کسب اطلاعات جدید می‌باشد. تشکیل کلاس‌های آموزش خانواده یکی از راه‌های مهم کسب صلاحیت به‌منظور ایفای نقش موثر خانواده است زیرا که از طریق آموزش اولیاء، خانواده‌ها نسبت به توانایی‌ها و ظرفیت‌های بالقوه خویش آگاهی یافته و آمادگی لازم را برای مواجهه با شرایط و موقعیت‌های مختلف

در تربیت فرزندان و ایجاد کانون گرم خانوادگی کسب می‌نمایند (دستورالعمل جامع آموزش خانواده، ۱۳۷۷).

در مطالعه‌ای توسط پاترسون^۱ (۱۹۷۴) از آموزش رفتاری والدین برای والدین ۲۷ پسر پرخاشگر استفاده شد. پاترسون گزارش می‌دهد که آموزش رفتاری والدین به‌طور متوسط موجب کاهش ۶۰٪ رفتارهای انحرافی در ۷۵٪ از نمونه شد. مطالعه پاترسون نشان داد که همه خانواده‌ها به‌طور یکسان از نتایج «آموزش رفتاری والدین» بهره‌مند نمی‌شوند.

مطالعه‌ای در خصوص تاثیر جنس، سن، مذهب و شغل در برنامه آموزش خانواده در سال ۱۹۸۴ روی ۳۳۵ بزرگسال انجام شده است. این مطالعه تأثیراتی را بررسی کرده است که جنسیت، سن، مذهب و شغل بر روی نگرش افراد در مورد چگونگی برنامه‌ریزی آموزش خانواده دارد. نتایجی که در این بررسی به‌دست آمد، تأثیرات موارد فوق را بر روی نگرش بزرگسالان تأیید کرد. پاسخگویانی که از وضعیت‌های شغلی بالاتری برخوردار بودند نگرش مطلوب‌تری داشتند. همچنین آنها نشان دادند که برنامه‌ریزی آموزش خانواده باید بر پایه مذهب فراگیران صورت گیرد (مرسیر^۲، ۱۹۸۴، به نقل از ثابتی، ۱۳۷۵).

نتایج مطالعه‌ای که توسط مزاروس، گلوریا، بانی و ملیسا^۳ (۲۰۰۲) انجام گرفته، نشان می‌دهد که جنبه‌های آموزش والدین مهم هستند، و در زمینه ترس و اضطراب بچه‌ها، آموزش والدین به پیشرفت تحصیلی آنها کمک خواهد کرد. همچنین تشویق والدین به مدرسه رفتن، داشتن سرگرمی‌های عقلانی توسط بچه‌ها و تشویق آنها به یادگیری در خانه تاثیر بسزایی در موفقیت تحصیلی فرزندان داشته است. انتظارات واقع‌بینانه والدین از عملکرد مدرسه‌ای کودکان نیز، با عملکرد مثبت تحصیلی آنها ارتباط داشت.

یافته‌های پژوهش کریستین سون و همکاران^۴ (۲۰۰۳) درخصوص آموزش والدین نشان می‌دهد که انتظارات بالای پدر و مادرها از عملکرد بچه‌هایشان در مدرسه، همسو با عملکرد مثبت آموزشی آنها در مدرسه است و این موضوع به ادراک بچه‌ها از انتظارات والدین بر می‌گردد. والدینی که از بچه‌ها انتظار دارند و آنها را از لحاظ فکری پرورش

-
1. Paterson
 2. Mercier
 3. Mezaros, Gloria, Bonnie & Melissa
 4. Christenson & et al.

می‌دهند، پاسخ‌گوی احساسات آنها هستند و از پیشرفت آنها حمایت می‌کنند نقش مؤثری در عملکرد تحصیلی فرزندانشان دارند.

نتایج تحقیق باقرپور کمالی (۱۳۸۶) نشان می‌دهد که سلامت روانی و موفقیت تحصیلی فرزندان با الگوهای فرزندپروری مقتدرانه در مقایسه با سایر الگوهای فرزندپروری در سطح بالاتری می‌باشد. وی در نتیجه‌گیری پژوهش بیان می‌دارد که لازم است والدین از شیوه‌های فرزندپروری و تأثیر هرکدام از الگوها بر وضعیت روانی، رفتاری و رشد شخصیت فرزندان‌شان آگاهی لازم را کسب نمایند و شرکت در دوره‌های آموزش خانواده به این امر کمک شایانی می‌نماید (به نقل از نبوی، ۱۳۹۳).

در راستای آموزش والدین در زمینه مسایل تربیتی فرزندان، از اوایل قرن بیستم در برخی از کشورها کلاس‌هایی در مدارس برای آموزش مسایل تربیتی به اولیای دانش‌آموزان طراحی و اجرا شده است. در کشور ما نیز در سال ۱۳۴۶ انجمنی با نام انجمن ملی اولیاء و مربیان ایران تاسیس شد و از سال ۱۳۵۱ در راستای اهداف انجمن کلاس‌هایی برای آموزش موضوعات خانوادگی و تربیتی به اولیای دانش‌آموزان در برخی از مدارس تشکیل شد. پس از پیروزی انقلاب اسلامی انجمن با نام انجمن اولیاء و مربیان جمهوری اسلامی ایران شروع به کار کرد و از سال ۱۳۶۸ دفتر مرکزی انجمن اولیاء و مربیان، موضوعاتی را برای آموزش خانواده مطرح و کلاس‌های آموزش خانواده به صورت جدی‌تر در سطح مدارس تشکیل گردید. بدین ترتیب آموزش خانواده به صورت دوره‌های آموزشی شکل گرفت. در حال حاضر دوره‌های آموزش خانواده در سراسر کشور، براساس دستورالعمل جامع آموزش خانواده (مصوب شورای عالی انجمن اولیاء و مربیان، تیر ماه ۱۳۷۷) به منظور افزایش آگاهی‌های تربیتی والدین و رفتار مناسب در محیط خانواده و اجتماع، در سطح مدارس تشکیل می‌شود. یکی از نکات مهم مربوط به برنامه‌ریزی و مدیریت برنامه‌های آموزش خانواده، توجه به نیازهای آموزشی خانواده‌ها با توجه به شرایط اقلیمی، اجتماعی و فرهنگی منطقه سکونت آنها است که براساس آن محتوای برنامه آموزش خانواده طراحی و تدوین می‌شود. طراحی، تدوین و اجرای هر برنامه آموزشی برای رسیدن به اهداف موردنظر، نیاز به تمهید مقدمات، تهیه محتوای آموزشی مناسب، تعیین فرآیندها و شیوه‌های اجرایی و در نهایت روش‌های ارزشیابی مناسب دارد. برنامه آموزش خانواده در مدارس نیز از این قاعده پیروی می‌نماید. نتایج مطالعات فرهادی

(۱۳۸۳) نشان می‌دهد که محصولات آموزشی مناسب (دانش‌آموزان مطلوب)، پیامد آموزش‌های مداوم و استفاده از تجربیات خانه و مدرسه است. لذا رفع موانع علمی و اجرایی برگزاری دوره‌های آموزش خانواده، موجب افزایش ارتباط بیشتر خانه و مدرسه شده و به تبع آن باعث علاقه‌مندی بیشتر اولیای دانش‌آموزان برای شرکت در دوره‌های آموزش خانواده در مدارس می‌شود. آموزش خانواده ضمن تقویت روابط خانوادگی و استحکام نهاد خانواده، می‌تواند معلومات و آگاهی‌های اولیای دانش‌آموزان را در زمینه مسائل تربیتی و مراحل مختلف رشد فرزندان افزایش دهد، تا بدین وسیله ضمن پیشگیری از بروز ناهنجاری‌های رفتاری و روانی در فرزندان، زمینه شکوفایی استعدادها و بالقوه آنان را نیز فراهم نماید. بررسی مشکلات نظام آموزش و پرورش ایران این واقعیت را نشان می‌دهد که برای تحقق اهداف آموزشی دوره‌های تحصیلی، تعامل و مشارکت والدین در امور آموزشی و پرورشی دانش‌آموزان امری ضروری است. از این‌رو آموزش خانواده، نقش تعیین‌کننده‌ای را در ارتقای مشارکت والدین می‌تواند ایفا نماید. هرچند که نتایج پژوهش‌های صورت گرفته در این زمینه، اثربخشی این آموزش‌ها را در ارتقای آگاهی‌های والدین در زمینه مسایل تربیتی فرزندان و تقویت روابط مستحکم بین زن و شوهر و غنی‌سازی مهارت‌های تربیتی والدین تا حدوی تایید نموده‌اند، اما کم‌توجهی به نیازهای آموزشی والدین در دوره‌های آموزش خانواده، تکراری بودن برخی مباحث مطرح شده به‌وسیله مدرسان و کاربردی نبودن محتوای آموزشی ارائه شده، جزو آسیب‌های برنامه محسوب می‌شوند. نتایج پژوهش‌های محمدخانی (۱۳۷۶)، کریمی (۱۳۷۶)، رسول‌زاده طباطبایی (۱۳۷۹)، تبریزی (۱۳۸۹)، فتح‌آبادی و عمویی (۱۳۸۱)، پیرزاد و بختیاری (۱۳۹۰) و نورالدینی (۱۳۹۰) این آسیب‌ها را تایید می‌نمایند. نتایج پژوهش‌های مذکور نشان می‌دهد که مشکلاتی نظیر استفاده از روش یکنواخت سخنرانی، کاربردی نبودن مباحث و مطالب، تکراری بودن مباحث کلاس‌ها، تخصص نداشتن مدرس آموزش خانواده از کارآیی این دوره‌ها کاسته و موجب استقبال کمتر اولیای دانش‌آموزان شده است.

از سوی دیگر با نگاهی به نتایج پژوهش‌های مزاروس، گلوریا، بانی و ملیسا^۱ (۲۰۰۲)، کرستن سن و کنولی^۲ (۲۰۰۵)، عراقیه و رضایی (۲۰۱۴)، ابویا و همکاران^۳ (۲۰۱۳)، شارما

1. Mezaros, Gloria, Bonnie & Melissa

2. Christenson & Conoley

3. Abuya, B. A., Oketch, M., Mutisya, M., Ngware, M., & Ciera, J.

و جها^۱ (۲۰۱۴) دوکوهکی (۱۳۸۷)، محمدی یوزباشکندی (۱۳۸۷)، حسن‌پور (۱۳۸۷)، پیرزاد و بختیاری (۱۳۹۰) و علیزاده (۱۳۹۱) مبنی بر موثر بودن آموزش خانواده در ارتقای سطح دانش و آگاهی‌های تربیتی والدین و بهبود عملکرد خانواده می‌توان دریافت که ضرورت تشکیل دوره‌های آموزش خانواده در مدارس در جهت افزایش آگاهی‌ها و دانش تربیتی والدین، تغییر و اصلاح نگرش آنها نسبت به انتظارات و توقعاتشان از فرزندان و اصلاح شیوه‌های فرزندپروری امری اجتناب‌ناپذیر است.

نتایج پژوهش محمدی یوزباشکندی (۱۳۸۷) ضرورت توجه به نیازهای آموزشی والدین به منظور استقبال بیشتر آنها از دوره‌های آموزش خانواده و همچنین نتایج پژوهش اقدسی و همکاران (۱۳۹۰) وجود ارتباط مستقیم بین انجام نیازسنجی و استفاده از محتوای آموزشی مناسب در میزان موفقیت دوره‌های آموزش خانواده را تایید کرده‌اند. بنابراین با توجه به نتایج پژوهش‌های مذکور می‌توان گفت که توجه به نیازهای آموزشی والدین، به‌عنوان مهم‌ترین مسئله در برنامه آموزش خانواده قبل از برگزاری دوره‌های آموزش خانواده ضروری بوده و به‌عنوان اولین گام از فرایند آموزشی محسوب می‌شود که بایستی محتوای آموزشی براساس آن تدوین و اجرا شود. نیازسنجی‌های انجام شده نشان‌دهنده ضرورت توجه به نیازهای واقعی والدین و تامین نشدن خواست‌های آنها در دوره‌های آموزش خانواده بوده است. نتایج پژوهش احمدی و نصری (۱۳۸۵) نشان می‌دهد که مهم‌ترین مشکلات والدین، مشکلات خانوادگی، مشکلات ارتباطی، ناسازگاری فرزندان با یکدیگر، سوءرفتار با بزرگسالان، عدم علاقه زوجین به یکدیگر، عدم توافق در تربیت فرزندان، مشکلات شغلی و اقتصادی، روابط با فرزندان و توقعات بالای والدین از فرزندان است. همچنین در پژوهش محسنی طارمسری (۱۳۸۸) مسایل عاطفی - اجتماعی، اخلاقی، مذهبی، تحصیلی، نحوه اصلاح رفتار فرزندان، پیشگیری از آسیب‌های روانی کودکان و نوجوانان به عنوان نیازهای آموزشی والدین مطرح شده است. نتایج پژوهش حکیم‌زاده و همکاران (۱۳۹۳) نشان می‌دهد که نیازهای اخلاقی - مذهبی مهم‌ترین نیاز آموزشی اولیاء و نیازهای اجتماعی - فرهنگی، روان‌شناختی - تحصیلی فرزندان، مسایل نوپدید و مسایل جسمی - بهداشتی به‌ترتیب در اولویت بعدی برنامه‌های آموزش خانواده قرار دارند. همچنین نتایج پژوهش مظاهری (۱۳۹۳) نشان می‌دهد که میان نیازهای آموزشی والدین

تفاوت معنادار وجود دارد و نیازهای آموزشی آنها به ترتیب اولویت مسایل تربیتی و روان‌شناسی، مسایل مربوط به مشکلات رفتاری، مسایل تحصیلی و شغلی، مسایل مربوط به تربیت جنسی و ازدواج، مسایل مرتبط با بهداشت جسمی و تغذیه فرزندان بوده است. با توجه به نتایج پژوهش‌های مذکور و مسایل و مشکلات دوره‌های آموزش خانواده در مدارس، به نظر می‌رسد که محتوای آموزشی دوره‌های آموزش خانواده کاملاً منطبق با نیازهای آموزشی اولیای دانش‌آموزان نبوده است. لذا هدف اصلی این پژوهش شناسایی و تعیین نیازهای آموزشی اولیای دانش‌آموزان در زمینه مسایل تربیتی فرزندان می‌باشد، همچنین تعیین میزان انطباق محتوای آموزشی دوره‌های آموزش خانواده با نیازهای آموزشی اولیای دانش‌آموزان و اولویت‌بندی نیازهای آموزشی اولیای دانش‌آموزان در زمینه مسایل تربیتی فرزندان از هدف‌های دیگر پژوهش حاضر است. با توجه به اهداف فوق این پژوهش در جستجوی یافتن پاسخ علمی به سوالات زیر است:

- نیازهای آموزشی اولیای دانش‌آموزان دوره ابتدایی در زمینه مسایل تربیتی فرزندان کدام است؟

- محتوای آموزشی دوره‌های آموزش خانواده تا چه میزان با نیازهای آموزشی اولیای دانش‌آموزان دوره ابتدایی انطباق دارد؟

با عنایت به موارد مذکور پژوهش حاضر درصدد است تا از این طریق علاوه بر تعیین نیازهای آموزشی اولیای دانش‌آموزان، پیشنهادها و راهکارهای عملی مبتنی بر یافته‌های پژوهش جهت جذب بیشتر اولیاء به دوره‌های آموزش خانواده و افزایش کارآیی دوره‌ها به کارشناسان و برنامه‌ریزان ذیربط ارائه دهد.

روش پژوهش

با توجه به ماهیت موضوع و اهداف، روش پژوهش غیرآزمایشی و از نوع پیمایشی بوده است.

جامعه آماری، حجم نمونه و روش نمونه‌گیری: جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه مدیران و مدرسین دوره‌های آموزش خانواده و همچنین اولیای دانش‌آموزان مدارس ابتدایی، تابعه اداره کل آموزش و پرورش شهرستان‌های استان تهران بود که در دوره‌های آموزش خانواده شرکت نموده بودند. طبق گزارش کارشناسی انجمن اولیا و مربیان اداره

کل آموزش و پرورش شهرستان‌های استان تهران تعداد ۶۰۵۹۸ نفر از اولیای دانش‌آموزان در دوره‌های آموزش خانواده شرکت کرده بودند، همچنین جامعه آماری مدرسین آموزش خانواده ۵۲ نفر، و مدیران دوره ۹۱ نفر بوده است. برای تعیین حجم نمونه از جدول تعیین اندازه نمونه از یک جامعه مورد نظر که توسط ریچ سی و مورگان^۱ (۱۹۷۰) تدوین گردیده، استفاده شد. حجم نمونه اولیای دانش‌آموزان برابر ۳۶۱ نفر بود که در مطالعه حاضر پس از کنار گذاردن پرسشنامه‌های ناقص و مخدوش به ۳۱۰ نفر رسید. همچنین مدیران و مدرسین دوره‌های آموزش خانواده مدارس انتخاب شده به‌عنوان نمونه آماری از جامعه مدیران و مدرسین دوره‌های آموزش خانواده انتخاب گردیدند که شامل ۲۴ مدرس دوره و ۲۸ مدیر دوره بود. برای انتخاب افراد نمونه از اولیای دانش‌آموزان از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای استفاده شده است. به‌همین منظور ابتدا مناطق آموزشی شهرستان‌های استان تهران از لحاظ موقعیت جغرافیائی، اقلیمی و شرایط فرهنگی و اجتماعی به چهار منطقه غرب، شرق، شمال و جنوب تقسیم شدند. سپس از بین هر منطقه دو ناحیه آموزشی به طور تصادفی انتخاب شدند. در مجموع ۸ ناحیه آموزشی از شهرستان‌های استان تهران انتخاب گردیدند. در مرحله بعد از هر ناحیه آموزشی به‌طور تصادفی ۳ مدرسه ابتدایی از میان مدارسی که دوره آموزش خانواده در آنها برگزار گردیده انتخاب شد. سپس از هر مدرسه نیز به‌طور تصادفی ۱۵ نفر از اولیای دانش‌آموزان انتخاب شدند.

شیوه اجرای پژوهش: جهت جمع‌آوری داده‌های این تحقیق از اولیای دانش‌آموزان از پرسشنامه محقق‌ساخته استفاده شد. همچنین برای جمع‌آوری اطلاعات از مدیران و مدرسین دوره‌های آموزش خانواده از مصاحبه ساختاریافته استفاده شد. پس از تهیه و تدوین پرسشنامه‌های پژوهش، برای اطمینان یافتن از دقت و صحت عمل، پرسشنامه‌ها قبل از اجرای نهایی به صورت مقدماتی و آزمایشی در مدارس یک ناحیه آموزشی اجراء شد و بعد از اصلاحات نهایی و به‌دست آوردن ضریب اعتبار و روایی قابل اطمینان، نسبت به اجرای نهایی آنها اقدام گردید. برای اجرای پژوهش، پژوهشگر در جلسات پایانی دوره آموزش خانواده به مدارس منتخب مراجعه نموده و نسبت به اجرای پرسشنامه‌های اولیاء پس از ارائه توضیحات لازم اقدام نمود. همچنین با استفاده از مصاحبه، فرم‌های مربوط به

مدیر و مدرس دوره را تکمیل کرد. پس از دریافت کلیه پرسشنامه‌ها و فرم‌های مصاحبه، اطلاعات مورد نیاز استخراج گردیده و مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت.

ابزارهای پژوهش: با توجه به سؤال‌های پژوهش، برای جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز از پرسشنامه و فرم‌های مصاحبه (ساختاریافته) محقق ساخته استفاده شد که در اینجا به اختصار به ذکر مشخصات آنها پرداخته می‌شود:

۱. پرسشنامه اولیای دانش‌آموزان: به منظور نظرخواهی از اولیای دانش‌آموزان دوره ابتدایی پیرامون نیازهای آموزشی آنها در زمینه مسایل تربیتی فرزندان، میزان انطباق (تطابق) محتوای دوره‌های آموزش خانواده با نیازهای آموزشی آنان و جمع‌آوری سایر اطلاعات مورد نیاز از پرسشنامه استفاده به عمل آمد. پرسشنامه مذکور شامل تعدادی سؤال بسته پاسخ (از نوع مقیاس پنج درجه‌ای و سه درجه‌ای لیکرت) و تعدادی سؤال بازپاسخ بود که با لحاظ نمودن دستورالعمل آموزش خانواده، ادبیات پژوهشی مربوط و نظرات صاحب‌نظران و کارشناسان انجمن اولیاء و مربیان تهیه و تدوین شده بود. جهت تعیین روایی^۱ پرسشنامه اولیای دانش‌آموزان از دو بعد روایی صوری و محتوایی استفاده شد. به منظور حصول اطمینان از روایی پرسشنامه سعی شد که تمام سؤالات پژوهش از طریق آنها تحت پوشش قرار گیرد. همچنین به تائید صاحب‌نظران و کارشناسان انجمن اولیاء و مربیان نیز رسید. برای بررسی پایایی^۲ (اعتبار) پرسشنامه ابتدا تعدادی از آنها (۵۰ پرسشنامه) در سطح یکی از نواحی آموزشی اجرا شد و سپس با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ضریب پایایی آن $\alpha = 0/81$ به دست آمد.

۲. فرم‌های مصاحبه (مدرس و مدیر دوره): به منظور جمع‌آوری اطلاعات کامل و دقیق از مدرسین و مدیران دوره‌های آموزش خانواده پیرامون نیازهای آموزشی اولیای دانش‌آموزان، میزان انطباق (تطابق) محتوای دوره‌های آموزش خانواده با نیازهای آموزشی اولیاء، این فرم‌ها تدوین شد که می‌بایستی از طریق انجام مصاحبه با مدرسین و مدیران به تکمیل آنها پرداخته می‌شد. فرم‌های مذکور شامل تعدادی سؤال بسته پاسخ (از نوع مقیاس پنج درجه‌ای و سه درجه‌ای لیکرت) و تعدادی سؤال بازپاسخ بود که با مطالعه دستورالعمل‌های آموزش خانواده، ادبیات پژوهشی و لحاظ نمودن نظرات صاحب‌نظران و

1. validity

2. Reliability

کارشناسان انجمن اولیاء و مربیان تهیه و تدوین شده بود. برای تعیین روایی فرم‌های مصاحبه (ساختاریافته) از دو بعد روایی صوری و محتوایی استفاده شد. به منظور حصول اطمینان از روایی فرم‌ها سعی شد که تمام سؤالات پژوهش از طریق آن تحت پوشش قرار گیرد. همچنین به تأیید صاحب‌نظران و کارشناسان انجمن اولیاء و مربیان نیز رسید. برای بررسی پایایی (اعتبار) فرم‌های مصاحبه، ابتدا تعدادی از فرم‌ها (۱۵ مورد) در سطح یکی از نواحی آموزشی اجرا شد و سپس با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ضریب پایایی آن برای مدرسین $\alpha=0/73$ و مدیران $\alpha=0/75$ بدست آمد. ضرایب مذکور نشان‌دهنده ضریب پایایی قابل اطمینانی برای ابزارهای پژوهش است.

یافته‌های پژوهش

با توجه به سؤال‌های پژوهش، تحلیل استنباطی داده‌ها و یافته‌ها در جداول زیر ارائه شده است.

سؤال اول: نیازهای آموزشی اولیای دانش‌آموزان دوره ابتدایی در زمینه مسایل تربیتی فرزندان کدام است؟

جدول ۱. نتایج آزمون کلموگروف-اسمیرونوف در زمینه نظرات اولیای دانش‌آموزان پیرامون نیازهای آموزشی

نوع نیاز	زیاد	متوسط	کم	جمع	مقدار Z	سطح معناداری	میزان
							کلموگروف-اسمیرونوف
ارتباط والدین با کودکان	۲۵۰ ۸۰/۶۴	۴۰ %۱۲/۹۰	۲۰ %۶/۴۵	۳۱۰ %۱۰۰	۶/۸۸۲	$P<0/001$	
تربیت دینی و اخلاقی کودکان	۲۳۹ %۷۷/۰۹	۴۰ %۱۷/۰۷	۳۱ %۱۰	۳۱۰ %۱۰۰	۶/۷۵۲	$P<0/001$	
شناخت ناهنجاری رفتاری فرزندان و اصلاح آن	۲۳۱ %۷۴/۵۱	۵۰ %۱۶/۱۲	۲۹ %۹/۳۵	۳۱۰ %۱۰۰	۶/۶۴۶	$P<0/001$	
آشنایی با کتاب‌های مناسب کودکان	۲۲۱ %۷۱/۲۹	۶۱ %۱۹/۶۷	۲۸ %۹/۰۳	۳۱۰ %۱۰۰	۶/۴۴۱	$P<0/001$	
شناخت نیازهای جسمانی و	۲۱۵	۶۲	۳۳	۳۱۰	۶/۲۵۵	$P<0/001$	

		٪۱۰۰	٪۱۰/۶۴	٪۲۰	٪۶۹/۳۵	روانی کودک و چگونگی تامین آنها
P<۰/۰۰۱	۶/۱۱۱	۳۱۰	۴۱	۷۰	۱۹۹	آموزش بهداشت فردی به کودکان
		٪۱۰۰	٪۱۳/۲۲	٪۲۲/۵۸	٪۶۴/۱۹	
P<۰/۰۰۱	۵/۹۱۰	۳۱۰	۳۰	۸۲	۱۹۸	شناخت و حل مشکلات آموزشی کودکان دبستانی
		٪۱۰۰	٪۹/۶۷	٪۲۶/۴۵	٪۶۳/۸۷	
P<۰/۰۰۱	۵/۸۶۳	۳۱۰	۳۳	۸۰	۱۹۷	شناخت ناتوانی‌های یادگیری کودکان و اصلاح آنها
		٪۱۰۰	٪۱۰/۶۴	٪۲۵/۸۰	٪۶۳/۵۴	
P<۰/۰۰۱	۵/۲۴۵	۳۱۰	۲۵	۹۰	۱۹۵	اصول تغذیه کودکان
		٪۱۰۰	٪۸/۰۶	٪۲۹/۰۳	٪۶۲/۹	
P<۰/۰۰۱	۵/۱۲۱	۳۱۰	۳۰	۹۱	۱۸۹	چگونگی تامین سلامت جسمانی و روانی کودکان
		٪۱۰۰	٪۹/۶۷	٪۲۹/۳۵	٪۶۰/۹۶	

همان‌طور که در جدول شماره ۱ ملاحظه می‌شود بین نیازهای آموزشی اولیای دانش‌آموزان در زمینه مسایل تربیتی فرزندان، از نظر آماری تفاوت معناداری در سطح ($P < 0/001$) وجود دارد. بدین معنا که از نظر اولیای دانش‌آموزان دوره ابتدایی نحوه ارتباط والدین با کودکان، تربیت دینی و اخلاقی کودکان، شناخت ناهنجاری رفتاری فرزندان و اصلاح آن، آشنایی با کتاب‌های مناسب کودکان، شناخت نیازهای جسمانی و روانی کودک و چگونگی تامین آنها، آموزش بهداشت فردی به کودکان، شناخت و حل مشکلات آموزشی کودکان دبستانی، شناخت ناتوانی‌های یادگیری کودکان و اصلاح آنها، اصول تغذیه کودکان، چگونگی تامین سلامت جسمانی و روانی کودکان، به ترتیب اولویت، نیاز آموزشی آنها را به خود اختصاص داده است.

جدول ۲. نتایج آزمون کلموگروف-اسمیرنوف در زمینه نظرات مدیران پیرامون نیازهای آموزشی اولیای دانش‌آموزان

سطح معناداری	مقدار Z	جمع	میزان			نوع نیاز
			کم	متوسط	زیاد	
P<۰/۰۰۱	۶/۲۵۴	۲۸ ۱۰۰ ٪	۲ ٪۷/۱۴	۲ ٪۷/۱۴	۲۴ ٪۸۵/۷۱	تربیت دینی و اخلاقی کودکان
P<۰/۰۰۱	۶/۱۵۶	۲۸ ٪۱۰۰	۲ ٪۷/۱۴	۴ ٪۱۴/۲۸	۲۲ ٪۷۸/۵۷	آشنایی با مراحل رشد جسمی، ذهنی، عاطفی و اجتماعی فرزندان
P<۰/۰۰۱	۵/۹۱۱	۲۸ ٪۱۰۰	۳ ٪۱۰/۷۱	۴ ٪۱۴/۲۸	۲۱ ٪۷۵	تربیت عاطفی و اجتماعی فرزندان
P<۰/۰۰۱	۵/۶۱۲	۲۸ ٪۱۰۰	۳ ٪۱۰/۷۱	۶ ٪۲۱/۴۲	۱۹ ٪۶۷/۸۵	بهداشت فردی کودکان
P<۰/۰۰۱	۵/۳۱۴	۲۸ ٪۱۰۰	۳ ٪۱۰/۷۱	۸ ٪۲۸/۵۷	۱۷ ٪۶۰/۷۱	شناخت ناتوانی‌های یادگیری فرزندان و اصلاح آنها
P<۰/۰۰۱	۵/۱۱۶	۲۸ ٪۱۰۰	۲ ٪۷/۱۴	۱۰ ۳۵/۷۱ ٪	۱۶ ۵۷/۱۴ ٪	شناخت ناهنجاری‌های رفتاری فرزندان و اصلاح آنها

همان‌طور که در جدول شماره ۲ ملاحظه می‌شود از دیدگاه مدیران، بین نیازهای آموزشی اولیای دانش‌آموزان در زمینه مسایل تربیتی فرزندان، از نظر آماری تفاوت معناداری در سطح (P<۰/۰۰۱) وجود دارد. بنابراین از نظر مدیران، تربیت دینی و اخلاقی فرزندان، آشنایی با مراحل رشد جسمی، ذهنی، عاطفی و اجتماعی فرزندان، تربیت عاطفی و اجتماعی فرزندان، بهداشت فردی کودکان، شناخت ناتوانی‌های یادگیری فرزندان و اصلاح آنها، شناخت ناهنجاری‌های رفتاری فرزندان و اصلاح آنها، به ترتیب اولویت نیازهای آموزشی اولیای دانش‌آموزان دوره ابتدایی را به خود اختصاص داده است.

جدول ۳. نتایج آزمون کلموگروف-اسمیرونوف در زمینه نظرات مدرسین پیرامون نیازهای آموزشی اولیای دانش‌آموزان

سطح معناداری	مقدار Z کلموگروف-اسمیرونوف	میزان				نوع نیاز
		جمع	کم	متوسط	زیاد	
P<۰/۰۰۱	۶/۲۵۳	۲۴ ۱۰۰ ٪	۱ ٪۴/۱۶	۳ ٪۱۲/۵۰	۲۰ ٪۸۳/۳۳	نحوه ارتباط والدین با کودکان
P<۰/۰۰۱	۶/۱۶۵	۲۴ ٪۱۰۰	۲ ٪۸/۳۳	۳ ٪۱۲/۵۰	۱۹ ٪۷۹/۱۶	تربیت اخلاقی و دینی کودکان
P<۰/۰۰۱	۵/۸۸۶	۲۴ ٪۱۰۰	۲ ٪۸/۳۳	۵ ٪۲۰/۸۳	۱۷ ٪۷۰/۸۳	آشنایی با مراحل رشد جسمی، ذهنی، عاطفی و اجتماعی نوجوان
P<۰/۰۰۱	۵/۷۴۵	۲۴ ٪۱۰۰	۲ ٪۸/۳۳	۷ ٪۲۹/۱۶	۱۵ ٪۶۲/۵۰	شناخت ناتوانی‌های یادگیری فرزندان و اصلاح آنها
P<۰/۰۰۱	۵/۴۱۲	۲۴ ٪۱۰۰	۳ ٪۱۲/۵۰	۶ ٪۲۵	۱۵ ٪۶۲/۵۰	تربیت و مراقبت جنسی فرزندان
P<۰/۰۰۱	۵/۲۱۱	۲۴ ٪۱۰۰	۴ ٪۱۶/۶۶	۶ ٪۲۵	۱۴ ۵۸/۳۳ ٪	شناخت ناهنجاری‌های رفتاری فرزندان و اصلاح آن
P<۰/۰۰۱	۵/۱۲۱	۲۴ ٪۱۰۰	۳ ٪۱۲/۵۰	۸ ٪۳۳/۳۳	۱۳ ۵۴/۱۶	بهداشت فردی کودکان و اصول تغذیه آنها

همان‌طور که در جدول شماره ۳ ملاحظه می‌شود از دیدگاه مدرسین، بین نیازهای آموزشی اولیای دانش‌آموزان در زمینه مسایل تربیتی فرزندان، از نظر آماری تفاوت معناداری در سطح (P<۰/۰۰۱) وجود دارد. بنابراین از نظر مدرسین، نحوه ارتباط والدین با کودکان، تربیت دینی و اخلاقی کودکان، آشنایی با مراحل رشد جسمی، ذهنی، عاطفی و اجتماعی نوجوان، شناخت ناتوانی‌های یادگیری فرزندان و اصلاح آنها، تربیت و مراقبت جنسی فرزندان، شناخت ناهنجاری‌های رفتاری فرزندان و اصلاح آن، بهداشت فردی کودکان و اصول تغذیه آنها، به ترتیب اولویت نیاز آموزشی اولیای دانش‌آموزان دوره ابتدایی را به خود اختصاص داده است.

سؤال دوم: محتوای دوره‌های آموزش خانواده تا چه میزان با نیازهای آموزشی اولیای دانش‌آموزان دوره ابتدایی انطباق دارد؟

جدول ۴. نتایج آزمون t در زمینه میزان انطباق محتوای دوره‌های آموزش خانواده با نیازهای آموزشی اولیای دانش‌آموزان

ردیف	عناوین دوره	میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد میانگین	درجه آزادی	سطح معناداری (P)	t
۱	روانشناسی رشد در دوره ابتدایی	۲/۸۶	۰/۸۲	۰/۰۴۲	۳۰۹	۰/۰۱۳	۴/۳۵
۲	هدف‌ها، اصول و برنامه آموزش و پرورش در دوره ابتدایی	۲/۳۷	۰/۷۹	۰/۰۳۹	۳۰۹	۰/۰۱۲	۲/۸۸
۳	تربیت دینی و اخلاقی فرزندان	۲/۵۹	۰/۷۵	۰/۰۳۵	۳۰۹	۰/۰۱۵	۳/۲۶
۴	تربیت عاطفی و اجتماعی فرزندان در دوره ابتدایی	۲/۹۷	۰/۷۹	۰/۰۳۹	۳۰۹	۰/۰۱۷	۵/۸۱
۵	تربیت و مراقبت جنسی فرزندان در دوره ابتدایی	۲/۹۷	۰/۸۲	۰/۰۴۲	۳۰۹	۰/۰۱۸	۵/۶۱
۶	تربیت بهداشتی و بهداشت فرزندان در دوره ابتدایی	۲/۵۷	۰/۷۶	۰/۰۳۶	۳۰۹	۰/۰۱۳	۳/۲۶
۷	ناهنجاری‌های رفتاری فرزندان در دوره ابتدایی	۲/۹۵	۰/۶۵	۰/۰۳۰	۳۰۹	۰/۰۱۱	۶/۵۴
۸	ارتباط خانه و مدرسه در دوره ابتدایی	۲/۵۹	۰/۷۷	۰/۰۳۶	۳۰۹	۰/۰۱۴	۵/۵۱
۹	نقش والدین در کمک به آموزش فرزندان در دوره ابتدایی	۲/۸۷	۰/۸۱	۰/۰۴۱	۳۰۹	۰/۰۱۱	۶/۵۴

۴/۲۰	۰/۰۱۳	۳۰۹	۰/۰۳۶	۰/۷۶	۲/۵۵	ناتوانی‌های یادگیری فرزندان در دوره ابتدایی	۱۰
------	-------	-----	-------	------	------	--	----

همان‌طور که در جدول شماره ۴ ملاحظه می‌شود مقدار t در همه ردیف‌ها (عناوین دوره‌ها) در سطح $P < ۰/۰۱$ معنادار می‌باشد. بنابراین می‌توان گفت از نظر اولیای دانش‌آموزان دوره ابتدایی، محتوای آموزشی دوره‌های آموزش خانواده تا اندازه زیادی با نیازهای آموزشی آنها در زمینه مسایل تربیتی فرزندان انطباق و هماهنگی داشته است.

جدول ۵. نتایج آزمون t در زمینه میزان انطباق محتوای دوره‌های آموزش خانواده از نظر مدیران دوره

ردیف	عناوین دوره	میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد میانگین	درجه آزادی	سطح معناداری (P)	t
۱	روانشناسی رشد در دوره ابتدایی	۲/۸۱	۰/۸۰	۰/۰۷۶	۲۷	۰/۰۱۱	۴/۹۱
۲	هدف‌ها، اصول و برنامه آموزش و پرورش در دوره ابتدایی	۲/۶۷	۰/۸۲	۰/۰۸۱	۲۷	۰/۰۱۵	۳/۸۵
۳	تربیت دینی و اخلاقی فرزندان	۲/۶۴	۰/۸۳	۰/۰۸۱	۲۷	۰/۰۱۲	۳/۳۸
۴	تربیت عاطفی و اجتماعی فرزندان در دوره ابتدایی	۲/۷۸	۰/۸۲	۰/۰۸۰	۲۸	۰/۰۱۸	۴/۲۷
۵	تربیت و مراقبت جنسی فرزندان در دوره ابتدایی	۲/۶۳	۰/۸۵	۰/۰۸۶	۲۷	۰/۰۱۷	۳/۹۲
۶	تربیت بهداشتی و بهداشت فرزندان در دوره ابتدایی	۲/۶۴	۰/۷۹	۰/۰۷۸	۲۷	۰/۰۱۴	۳/۹۵
۷	ناهنجاری‌های رفتاری فرزندان در دوره ابتدایی	۲/۷۷	۰/۸۴	۰/۰۸۳	۲۷	۰/۰۱۵	۴/۲۰
۸	ارتباط خانه و مدرسه در دوره ابتدایی	۲/۶۵	۰/۸۰	۰/۰۸۱	۲۷	۰/۰۱۳	۳/۹۷
۹	نقش والدین در کمک به آموزش فرزندان در دوره ابتدایی	۲/۷۹	۰/۸۴	۰/۰۸۴	۲۷	۰/۰۱۷	۴/۲۹
۱۰	ناتوانی‌های یادگیری فرزندان در دوره ابتدایی	۲/۶۲	۰/۸۲	۰/۰۸۵	۲۷	۰/۰۱۶	۳/۸۹

همان‌طور که جدول شماره ۵ نشان می‌دهد مقدار t در همه ردیف‌ها (عناوین دوره‌ها) در سطح $P < 0/01$ معنادار می‌باشد. بنابراین می‌توان گفت از نظر مدیران، محتوای آموزشی دوره‌های آموزش خانواده تا اندازه زیادی با نیازهای آموزشی اولیای دانش‌آموزان دوره ابتدایی در زمینه مسایل تربیتی فرزندان انطباق و هماهنگی داشته است.

جدول ۶. نتایج آزمون t در زمینه میزان انطباق محتوای دوره‌های آموزش خانواده از نظر مدرسین دوره

ردیف	عناوین دوره	میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد میانگین	درجه آزادی	سطح معناداری (P)	t
۱	روانشناسی رشد در دوره ابتدایی	۲/۸۹	۰/۸۱	۰/۰۸۱	۲۳	۰/۰۱۶	۴/۴۴
۲	هدف‌ها، اصول و برنامه آموزش و پرورش در دوره ابتدایی	۲/۴۱	۰/۷۸	۰/۰۷۹	۲۳	۰/۰۱۱	۲/۹۸
۳	تربیت دینی و اخلاقی فرزندان	۲/۵۹	۰/۷۶	۰/۰۷۶	۲۳	۰/۰۱۶	۳/۳۶
۴	تربیت عاطفی و اجتماعی فرزندان در دوره ابتدایی	۲/۹۷	۰/۷۹	۰/۰۷۹	۲۳	۰/۰۱۸	۴/۸۹
۵	تربیت و مراقبت جنسی فرزندان در دوره ابتدایی	۲/۹۷	۰/۸۲	۰/۰۸۲	۲۳	۰/۰۱۷	۴/۷۱
۶	تربیت بهداشتی و بهداشت فرزندان در دوره ابتدایی	۲/۸۶	۰/۷۹	۰/۰۷۸	۲۳	۰/۰۱۵	۳/۶۵
۷	ناهنجاری‌های رفتاری فرزندان در دوره ابتدایی	۲/۹۵	۰/۶۹	۰/۰۶۸	۲۳	۰/۰۱۴	۴/۸۴
۸	ارتباط خانه و مدرسه در دوره ابتدایی	۲/۵۸	۰/۷۷	۰/۰۷۶	۲۳	۰/۰۱۵	۳/۲۶
۹	نقش والدین در کمک به آموزش فرزندان در دوره ابتدایی	۲/۵۶	۰/۷۵	۰/۰۷۵	۲۳	۰/۰۱۲	۳/۲۱
۱۰	ناتوانی‌های یادگیری فرزندان در دوره ابتدایی	۲/۸۰	۰/۷۸	۰/۰۷۷	۲۳	۰/۰۱۴	۳/۵۵

همان‌طور که در جدول شماره ۶ ملاحظه می‌شود مقدار t در همه ردیف‌ها (عناوین دوره‌ها) در سطح $P < 0/01$ معنادار می‌باشد. بنابراین می‌توان گفت از نظر مدرسین دوره‌ها، محتوای آموزشی دوره‌های آموزش خانواده تا اندازه زیادی با نیازهای آموزشی اولیای دانش‌آموزان دوره ابتدایی در زمینه مسایل تربیتی فرزندان انطباق و هماهنگی داشته است.

بحث و نتیجه‌گیری

بررسی مشکلات نظام آموزش و پرورش ایران این واقعیت را نشان می‌دهد که برای تحقق اهداف آموزشی و پرورشی دوره‌های مختلف تحصیلی، تعامل و مشارکت والدین در امور آموزشی و پرورشی دانش‌آموزان امری ضروری است. از این رو آموزش خانواده، نقش تعیین‌کننده‌ای را در ارتقای مشارکت والدین می‌تواند ایفا نماید. صاحب‌نظران معتقدند آموزش خانواده علاوه بر اینکه زمینه‌ساز تربیت هماهنگ خانه و مدرسه می‌باشد، می‌تواند معلومات و آگاهی‌های اولیای دانش‌آموزان را در زمینه مسائل تربیتی و مراحل مختلف رشد فرزندان افزایش دهد، تا بدین وسیله ضمن پیشگیری از بروز ناهنجاری‌های رفتاری و روانی در فرزندان، زمینه شکوفایی استعدادها بالقوه آنها را نیز فراهم نماید. هدف پژوهش حاضر شناسایی نیازهای آموزشی اولیای دانش‌آموزان در زمینه مسایل تربیتی فرزندان و نیز تعیین میزان انطباق محتوای آموزشی دوره‌های آموزش خانواده با نیازهای آموزشی اولیای دانش‌آموزان بود. آموزش‌هایی که والدین نیاز دارند با توجه به پیشرفت جامعه بسیار متنوع می‌باشد. برای آموزش والدین لازم است در هر شهر و منطقه‌ای نیازهای آموزشی آنها، به‌طور دقیق مورد شناسایی قرار گرفته و اولویت‌بندی شوند، تا براساس اولویت‌ها برنامه آموزشی اولیاء طراحی شود، در آن صورت است که برنامه‌های آموزش خانواده، می‌تواند مفید واقع شود و کاملاً منطبق با نیازهای اولیای دانش‌آموزان باشد.

یافته‌های حاصل از بررسی نیازهای آموزشی اولیای دانش‌آموزان دوره ابتدایی (از نظر والدین)، در زمینه مسایل تربیتی فرزندان نشان داد که نیازهای آموزشی آنها به ترتیب اولویت عبارت بودند از: نحوه ارتباط والدین با کودکان، تربیت دینی و اخلاقی کودکان، شناخت ناهنجاری رفتاری فرزندان و اصلاح آن، آشنایی با کتاب‌های مناسب کودکان، شناخت نیازهای جسمانی و روانی کودک و چگونگی تامین آنها، آموزش بهداشت فردی به کودکان، شناخت و حل مشکلات آموزشی کودکان دبستانی، شناخت ناتوانی‌های یادگیری کودکان و اصلاح آنها، اصول تغذیه کودکان، چگونگی تامین سلامت جسمانی و روانی کودکان.

یافته‌های حاصل از بررسی نظرات مدیران نشان داد که نیازهای آموزشی اولیای دانش‌آموزان دوره ابتدایی در زمینه مسایل تربیتی فرزندان از دیدگاه مدیران به ترتیب اولویت عبارت بودند از: تربیت دینی و اخلاقی فرزندان، آشنایی با مراحل رشد جسمی،

ذهنی، عاطفی و اجتماعی فرزندان، تربیت عاطفی و اجتماعی فرزندان، بهداشت فردی کودکان، شناخت ناتوانی‌های یادگیری فرزندان و اصلاح آنها، شناخت ناهنجاری‌های رفتاری فرزندان و اصلاح آنها.

همچنین یافته‌های حاصله نشان داد که نیازهای آموزشی اولیای دانش‌آموزان دوره ابتدایی در زمینه مسایل تربیتی فرزندان از نظر مدرسین به ترتیب اولویت عبارت بودند از: نحوه ارتباط والدین با کودکان، تربیت دینی و اخلاقی کودکان، آشنایی با مراحل رشد جسمی، ذهنی، عاطفی و اجتماعی نوجوان، شناخت ناتوانی‌های یادگیری فرزندان و اصلاح آنها، تربیت و مراقبت جنسی فرزندان، شناخت ناهنجاری‌های رفتاری فرزندان و اصلاح آن، بهداشت فردی کودکان و اصول تغذیه آنها.

یافته پژوهش با نتایج پژوهش محمدی (۱۳۸۲) که نشان می‌دهد که اولویت نیازهای آموزشی والدین دانش‌آموزان دوره ابتدایی در کلاس‌های آموزش خانواده عبارتند از: ارتباط خانه و مدرسه، آموزش بهداشت روانی، مسایل مربوط به تربیت اجتماعی فرزندان و آموزش اصول ارتباط با فرزندان، و نتایج پژوهش مظاهری (۱۳۹۳) که نشان می‌دهد که میان نیازهای آموزشی والدین تفاوت معنادار وجود دارد و نیازهای آموزشی آنها به ترتیب اولویت مسایل تربیتی و روان‌شناسی، مسایل مربوط به مشکلات رفتاری، مسایل تحصیلی و شغلی، مسایل مربوط به تربیت جنسی و ازدواج، مسایل مرتبط با بهداشت جسمی و تغذیه فرزندان بوده است، هماهنگی و همخوانی دارد. این یافته پژوهش با نتایج پژوهش عصاره و نصری (۱۳۸۴) که نشان می‌دهد که مهمترین نیازهای آموزشی و تربیتی والدین در زمینه فرزندان در ابعاد جسمی، بهداشتی، اجتماعی، روان‌شناختی و تحصیلی و اخلاقی - مذهبی است و نیز با نتایج پژوهش بصیری (۱۳۸۳) که از نظر مدرسان آموزش خانواده ترتیب اولویت نیازهای آموزشی والدین را مسایل تربیتی، مهارت‌های زندگی، تربیت دینی و اخلاقی، مشکلات ارتباطی، مشکلات رفتاری، تغذیه‌ای و بهداشتی می‌داند، هماهنگی و همخوانی دارد. همچنین با نتایج پژوهش پیرزاد و بختیاری (۱۳۹۰)، افشین، زایری، جهان‌پور، الهانی و رزازان (۲۰۱۴) و عراقیه و رضایی (۲۰۱۴) که نشان می‌دهد که دوره‌های آموزش خانواده در افزایش آگاهی اولیای شرکت‌کننده در زمینه‌های روش‌های تربیت دینی و اخلاقی، شناخت نیازهای عاطفی-روانی نوجوانان، افزایش هماهنگی روش‌های تربیتی خانه و مدرسه و غنی‌سازی مهارت‌های تربیتی والدین موثر بوده است

همخوانی و مطابقت دارد. در نهایت یافته حاصله به طور غیرمستقیم با نتایج مطالعات استرم، آدامز و برلین^۱ (۱۹۹۲)، بیکرو موئن^۲ (۱۹۹۹)، انجا، سیمونیا و تاملین^۳ (۲۰۰۷) کریستینی و همکاران^۴ (۲۰۱۰) مبتنی بر وجود نیازهای آموزشی در والدین پیرامون مسایل تربیتی فرزندان، نحوه روابط همسران با یکدیگر و آموزش مهارت‌های اجتماعی به کودکان و نوجوانان همخوانی و هماهنگی داشته است. بر این اساس می‌توان نتیجه گرفت در نظر گرفتن نیازهای آموزشی والدین برای برنامه‌ریزی دوره‌های آموزش خانواده در مدارس بایستی از سوی برنامه‌ریزان و کارشناسان انجمن اولیا و مربیان به صورت جدی مدنظر قرار گیرد تا اثربخشی و کارآمدی دوره‌ها افزایش پیدا کند.

منطبق بودن محتوای برنامه‌های آموزش خانواده با نیازهای واقعی اولیای دانش‌آموزان از مولفه‌های مهمی است که مستلزم انجام نیازسنجی آموزشی از آنها است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد از نظر اولیای دانش‌آموزان، مدیران و مدرسین دوره‌ها، محتوای آموزشی دوره‌های آموزش خانواده تا اندازه زیادی با نیازهای آموزشی اولیای دانش‌آموزان دوره ابتدایی انطباق و هماهنگی داشته است. بنابراین نتیجه گرفته می‌شود که محتوای آموزشی دوره‌ها تا اندازه زیادی با نیازهای آموزشی والدین مطابقت داشته و موردنیاز آنها بوده است. این یافته پژوهش با یافته‌های پژوهشی حکیم‌زاده و همکاران (۱۳۹۳) که نشان می‌دهد که نیازهای اخلاقی - مذهبی مهم‌ترین نیاز آموزشی اولیاء و نیازهای اجتماعی - فرهنگی، روان‌شناختی - تحصیلی فرزندان، مسایل نوپدید و مسایل جسمی - بهداشتی به ترتیب در اولویت بعدی برنامه‌های آموزش خانواده قرار دارند، و نیز با نتایج پژوهش محسنی طارمسری (۱۳۸۸) که در آن مسایل عاطفی-اجتماعی، اخلاقی، مذهبی، تحصیلی، نحوه اصلاح رفتار فرزندان، پیشگیری از آسیب‌های روانی کودکان و نوجوانان به عنوان نیازهای آموزشی والدین مطرح شده است، همخوانی و هماهنگی دارد. همچنین با نتایج پژوهش اقدسی و همکاران (۱۳۹۰) و نورالدینی (۱۳۹۰) که در آنها ذکر شده، مطابقت محتوای دوره‌های آموزش خانواده با نیازهای آموزشی والدین در موفقیت این دوره‌ها موثر بوده است، همخوانی و هماهنگی دارد.

-
1. Storm, adams & Berlin
 2. Bacer & Moen
 3. Anja M, Simo Nyh, & Tammelin
 4. Christina, & et al

با نگاهی به نتایج پژوهش‌های خارجی و داخلی انجام شده در زمینه آموزش خانواده که در این پژوهش نیز مورد بررسی و تحلیل قرار گرفتند می‌توان اظهار داشت که آموزش خانواده رفتار کودکان را در ارتباط با مدرسه به طریق مثبت تحت تأثیر قرار داده، و بر پیشرفت تحصیلی فرزندان تاثیر مثبت داشته است. همچنین شرکت در دوره‌های آموزش خانواده به ارتباط بیشتر خانواده با مدرسه کمک نموده، و به ارتقاء آگاهی‌ها و دانسته‌های تربیتی والدین، بهبود راهنمایی تحصیلی فرزندان و هدایت اخلاقی فرزندان منجر شده است. و نیز نگرش اولیای دانش‌آموزان نسبت به دوره‌های آموزش خانواده مثبت بوده است. با عنایت به مطالب مذکور می‌توان دریافت که ضرورت تشکیل دوره‌های آموزش خانواده در مدارس در جهت افزایش آگاهی‌ها و دانسته‌های تربیتی والدین، تغییر و اصلاح نگرش آنها نسبت به انتظارات و توقعاتشان از فرزندان در زمینه عملکرد تحصیلی و رفتاری آنها امری اجتناب‌ناپذیر است. از آنجا که نتایج برخی پژوهش‌ها نشان می‌دهد که مشکلاتی نظیر استفاده از روش یکنواخت سخنرانی، کاربردی نبودن مباحث و تخصص نداشتن مدرس آموزش خانواده از کارآیی این دوره‌ها کاسته و موجب استقبال کمتر اولیای دانش‌آموزان شده است، بنابراین به نظر می‌رسد محتوای آموزش‌ها کاملاً مطابق با نیازهای والدین نبوده و نیازمند ایجاد تغییرات و اصلاحاتی است. با درک این موضوع، پژوهشگر در این پژوهش به بررسی نیازهای آموزشی اولیای دانش‌آموزان دوره ابتدایی، از دیدگاه آنها، مدرسین و مدیران دوره‌ها پرداخته است.

با توجه به یافته‌های پژوهش حاضر و نتایج پژوهش‌هایی که به نوعی با یافته‌های این پژوهش هماهنگی داشته‌اند می‌توان نتیجه گرفت که در نظر گرفتن نیازهای آموزشی اولیای دانش‌آموزان هر استان و منطقه توسط برنامه‌ریزان و انجام نیازسنجی آموزشی از اولیای شرکت‌کننده در مدارس توسط مدرسین آموزش خانواده قبل از برگزاری دوره‌ها، دوره‌های آموزش خانواده را اثربخش ساخته و کمک موثری به تحقق اهداف دوره‌ها خواهد کرد.

براساس نتایج پژوهش پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:

- با توجه به اینکه نتایج پژوهش نشان‌دهنده مطابقت و هماهنگی محتوای آموزشی دوره‌های آموزش خانواده با نیازهای آموزشی والدین بوده ولی همه نیازهای آموزشی آنها را در بر نمی‌گرفت، پیشنهاد می‌گردد که مدرسان آموزش خانواده علاوه بر آموزش

سرفصل‌های مصوب و عناوین نیازهای آموزشی حاصل از این پژوهش، طبق یک نظرخواهی در ابتدای دوره، نیازهای دیگر والدین را نیز شناسایی نموده و بر آن اساس برنامه آموزش خود را تنظیم و ارائه نمایند.

- یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد که نیازهای آموزشی اولیای دانش‌آموزان دوره ابتدایی بیش از عناوین مصوب دوره‌های آموزش خانواده می‌باشد، لذا برنامه‌ریزان و دست‌اندرکاران برنامه آموزش خانواده در سازمان مرکزی انجمن اولیاء و مربیان، در بازنگری عناوین دوره‌ها، نیازهای آموزشی حاصل از این پژوهش را مدنظر قرار دهند.

- برنامه‌ریزی آموزش خانواده براساس مذهب و فرهنگ بومی اولیای دانش‌آموزان هر منطقه صورت گیرد.

- جهت افزایش مشارکت و فعال شدن والدین در دوره‌های آموزش خانواده، مدرسان از روش‌های فعال آموزشی استفاده نموده و در صورت ممکن از فیلم‌های آموزشی نیز بهره‌گیرند.

- مدیران مدارس در جلسه عمومی اولیاء، آنها را نسبت به شرکت در دوره‌های آموزش خانواده تشویق و با دلایل و شواهد عینی تاثیر آن را در عملکرد آموزشی و رفتاری فرزندان روشن و تبیین نمایند.

- به‌منظور ایجاد هماهنگی در شیوه‌های تربیتی فرزندان، در مدارس ترتیبی اتخاذ شود که پدر و مادر با هم در برخی از جلسات آموزش خانواده شرکت نمایند.

- به‌منظور رفع مشکلات ارتباطی میان فرزندان و والدین، پیشنهاد می‌گردد که در برخی از جلسات آموزش خانواده فرزندان نیز حضور داشته باشند، تا نظرات آنها نیز مورد توجه قرار گیرد.

- مدرسین به جای بیان صرف مشکلات تربیتی فرزندان، به ارائه راهکارهای عملی به والدین برای رفع مشکلات تربیتی پردازند.

- مدرسین مطالب علمی را با زبان ساده و متناسب با سطح آگاهی اولیای دانش‌آموزان ارائه دهند تا کارآیی و اثربخشی دوره‌های آموزش خانواده افزایش یابد.

منابع

- احمدی، جمشید و نصری، صادق. (۱۳۸۵). شناخت و اولویت‌یابی مشکلات خانواده‌های ایرانی از سال ۸۴-۱۳۸۰ و ارائه راهکارها. طرح پژوهشی، پژوهشکده خانواده، پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش.
- افدسی، علی نقی؛ فرید، ابوالفضل و بایرام زاده، حمیرا. (۱۳۹۰). آسیب‌شناسی آموزش خانواده در آموزش و پرورش شهرستان ماکو از دیدگاه اولیای دانش‌آموزان. فصلنامه زن و مطالعات خانواده، ۴(۱۴)، ۶۴-۴۳.
- انجمن اولیاء و مربیان. (۱۳۷۷). دستورالعمل جامع آموزش خانواده. دفتر مرکزی انجمن اولیاء و مربیان جمهوری اسلامی ایران.
- بصیری، بتول. (۱۳۸۳). بررسی نیازهای آموزشی خانواده‌ها در دوره‌های آموزش خانواده از دیدگاه اولیاء و مربیان در استان اصفهان. طرح پژوهشی، سازمان آموزش و پرورش استان اصفهان.
- به‌پژوه، احمد. (۱۳۸۹). نقش آموزش خانواده در شکل‌گیری خانواده متعالی. ماهنامه آموزشی و تربیتی پیوند، ۳۷۴، ۱۳-۹.
- پیرزاد، علی‌اکبر و بختیاری، ابوالفضل. (۱۳۹۰). مطالعه کارآمدی کلاس‌های آموزش خانواده از دیدگاه والدین. فصلنامه خانواده و پژوهش، ۱(۲)، ۱۵۶-۱۲۱.
- تبریزی، غلامرضا. (۱۳۸۹). بررسی تأثیر کلاس‌های آموزش خانواده در ارتقای سطح فرهنگی، تربیتی و تحصیلی کودکان. ماهنامه پیوند، ۳۷۷، ۲۱-۱۸.
- تقی‌زاده، احسان. (۱۳۷۵). اهمیت آموزش خانواده و ضرورت بازنگری در آن. ماهنامه تربیت، ۱۱(۱۰)، ۲۵-۲۰.
- ثابتی، حسن. (۱۳۷۵). بررسی نگرش اولیای دانش‌آموزان درباره عوامل مؤثر در جذب آنها به کلاس‌های آموزش خانواده در شهر یزد. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.
- حسن‌پور، لقمان. (۱۳۸۷). بررسی تأثیر آموزش خانواده بر تغییر نگرش مادران در خصوص مسایل تربیتی و آموزشی فرزندان در شهر سردشت. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.

- حکیم زاده، رضوان؛ میرزاییگی، محمدعلی؛ و رسولی سقایی، مقصود. (۱۳۹۳). نیازسنجی آموزشی برنامه‌های آموزش خانواده برای اولیای دانش‌آموزان ناحیه یک تبریز. فصلنامه آموزش و ارزشیابی، ۷(۲۶)، ۲۴-۷.
- دوکوهکی، فاطمه. (۱۳۸۷). بررسی اثربخشی برنامه آموزش خانواده در تغییر نگرش شیوه فرزندپروری والدین (مادران) و بهبود انگیزش پیشرفت در دانش‌آموزان دختر پایه دوم راهنمایی شیراز. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی.
- رسول‌زاده طباطبایی، سید کاظم. (۱۳۷۹). ارزیابی کمی و کیفی آموزش خانواده از دیدگاه والدین، مدرسین و تأثیر این کلاس‌ها در تغییر نگرش والدین. طرح پژوهشی، پژوهشکده خانواده، پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش.
- عصاره، علیرضا و نصری، صادق. (۱۳۸۴). بررسی نیازهای آموزشی و تربیتی والدین و دانش‌آموزان مقطع متوسطه کشور در خرده فرهنگ‌های مختلف ایران. فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، ۱۴(۶۴)، ۳۴-۴۶.
- علیزاده، حمید. (۱۳۹۱). تدوین برنامه آموزش والدین برای خانواده‌های دارای فرزندان با اختلال نارسیایی توجه/بیش‌فعالی و تأثیر آن بر کاهش نشانه‌ها و کارکرد خانواده. فصلنامه روان‌شناسی افراد استثنایی، ۲(۷)، ۴۵-۷۳.
- فتح‌آبادی، جلیل و عمویی، رضا. (۱۳۸۱). بررسی عملکرد کلاس‌های آموزش خانواده از نظر والدین و مدیران مدارس شهرستان‌های استان تهران. طرح پژوهشی، سازمان آموزش و پرورش شهرستان‌های استان تهران.
- فرهادی، یدالله. (۱۳۸۳). بررسی موانع و مشکلات کلاس‌های آموزش خانواده و راه‌های توسعه و بهسازی آن در استان لرستان. طرح پژوهشی، پژوهشکده تعلیم و تربیت.
- کریمی، عبدالرسول. (۱۳۷۶). بررسی تأثیر کلاس‌های آموزش خانواده بر میزان آگاهی‌های تربیتی والدین شهر تهران. طرح پژوهشی، سازمان آموزش و پرورش شهر تهران.
- محسنی طارمسری، مریم. (۱۳۸۸). بررسی شیوه‌های ترغیب والدین جهت شرکت در کلاس‌های آموزش خانواده. طرح پژوهشی، سازمان آموزش و پرورش استان گیلان.

- محمدخانی، کیهان. (۱۳۷۶). بررسی نگرش والدین دانش‌آموزان شهر تهران در مورد میزان اثربخشی برنامه‌های آموزش خانواده در برآوردن نیازهای آموزشی آنان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.
- محمدی یوزباشکندی، فاطمه. (۱۳۸۷). بررسی میزان اثربخشی برنامه‌های آموزش خانواده بر والدین دانش‌آموزان دوره ابتدایی شهر ملکان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.
- محمدی، مصطفی. (۱۳۸۲). بررسی نیازهای آموزش خانواده از دیدگاه اولیاء، مربیان و معلمان در استان کردستان. طرح پژوهشی، سازمان آموزش و پرورش استان کردستان.
- مظاهری، حسن. (۱۳۹۳). بررسی نیازهای آموزشی والدین دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه در کلاس‌های آموزش خانواده. فصلنامه خانواده و پژوهش، ۱۱(۳)، ۶۰-۴۷.
- نبوی، سیدصادق. (۱۳۹۳). نقش آموزش خانواده در ارتقای مهارت‌های فرزندپروری. ماهنامه آموزشی و تربیتی پیوند، ۴۲۱، ۳۷-۳۴.
- نوابی‌نژاد، شکوه. (۱۳۸۵). مشاوره ازدواج و خانواده‌درمانی. تهران: انتشارات انجمن اولیاء و مربیان.
- نورالدینی، مریم. (۱۳۹۰). بررسی عوامل مؤثر بر وضعیت شرکت اولیای دانش‌آموزان برای حضور در کلاس‌های آموزش خانواده شهرستان زرنند کرمان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.

- Abuya, B. A., Oketch, M., Mutisya, M., Ngware, M., & Ciera, J. (2013). Influence of mothers' education on children's maths achievement in Kenya. *Education 3-13*, 41(6), 633-646.
- Afshin, O., Zarei, A., Jahanpour, F., Alhani, F., & Razazan, N. (2014). The impact of multimedia education on knowledge and self-Efficacy among Parents of children with Asthma: a randomized clinical trial. *Journal of Caring Sciences (JCS)*, 3(3), 60-78.
- Anja M. T., Simo Nyh, T. H. T., & Marko T. K. (2007). Adolescents' physical activity In relation to family income and parents' Education. *Preventive Medicine Journal*. 5(6), 49-61.
- Araghieh, A., & Rezaei Khomami, O. (2014). A survey on fulfillment amount of family education Objectives In terms of managers and parents For Girls High School of Islamshahr city of Iran. *Journal of Applied Environmental and Bi Jane-ological Sciences*, 4(6), 45-63.

- Becker, P. E., & Moen, P. (1999). Scaling back: Dual-earner couples' work-family strategies. *Journal of Marriage and the Family*, 995-1007.
- Christenson, S. L., & Conoley, J. (2005). Evidence-based parent and family interventions in school psychology: Overview and procedures. *School Psychology Quarterly*, 20(4), 345.
- Christenson, S., Conoley, J., & other Practioners. (2007). Parent education. Website Development, center for information Technology impacts on children.
- Christenson, S., Conoley, J., & other Practioners. (2003). Parent education: How does parents' education level influence parenting and children's achievement. *Manuscript submitted for publication*.
- Christina, S., Doris, W., Gerhard, J., Gieler, J., Scheewe, M., Lob-Corzilius, M., Wahn, R., Schnopp, R., Staab, S., Scheidt, T., Thomas, W., Thomas, L., Fartasch, U., Schmid-Ott, U., Diepgen, K. (2010). Structured education program improves the coping with atopic dermatitis in children and their parents—a Multicenter, randomized controlled trial. *Journal of Psychosomatic Research, Research*, 68(4), 50-68.
- Davis-Kean, P. E. (2005). The influence of parent education and family income on child achievement: the indirect role of parental expectations and the home environment. *Journal of family psychology*, 19(2), 294.
- Kupfer, J., Gieler, U., Diepgen, T. L., Fartasch, M., Lob-Corzilius, T., Ring, J., & Staab, D. (2010). Structured education program improves the coping with atopic dermatitis in children and their parents a multicenter, randomized controlled trial. *Journal of psychosomatic research*, 68(4), 353-358.
- Meszaros, P. S., Gloria, B., Bonnie, G., & Melissa, C. (2002). Parent education .website Development, center for information Technology impacts on children.
- Paterson, W. (1974). Parent education at schools. *Family process*, 68(4), 221-235.
- Sharma, G., & Jha, M. (2014). Academic performance in relation to parents' education, institution and sex. *Journal of Psychosocial Research*, 9(1), 171.
- Silburn, S., Zubrik, S.R., De Maio, J.A., Shepherd, C., Griffin, J.A., & Mitrou, F. G., & Pearson, G. (2006). The Western Australian aboriginal child health survey: strengthening the capacity of aboriginal children, families and communities. Perth: Curtin university of Technology and Telethon Institute for Child Health Research.
- Storm, A., adams, A., & Berlin, L. (1992). family education at elementary school. *psychological Bulletin*, 2 ,56-80.